

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА ТА РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗСУВИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

УДК 94(477)“1917–1918”

© Андрій ТАРАСОВ

ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНІ-УКРАЇНЦІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ АРМІЇ В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ (березень 1917 р. – початок 1918 р.)

У роботі проаналізовано питання національної ідентичності військовополонених-українців. Розглянуто їхні ключові проблеми цього періоду та регіональні особливості перебування в полоні. Охарактеризовано політику національної ідентифікації військовополонених російською владою.

Ключові слова: *військовополонені, національна ідентичність, Перша світова війна, Російська імперія, Центральна Рада.*

Період Першої світової війни характеризувався переміщенням великої кількості населення по всій території Російської імперії. Помітне місце в цьому процесі належало військовополоненим Центральних держав, зокрема й українцям, які перебували у складі австро-угорської армії.

Нині існує великий корпус літератури, що висвітлює становище військовополонених Центральних країн у роки Першої світової війни на території Російської імперії [1–8]. Автори аналізують різноманітні аспекти військового полону: чисельність, національність бранців, особливості їх утримання в таборах, контакти з місцевим населенням, допомогу благодійних організацій тощо. Суттєві зміни у становищі військовополонених Центральних держав на території Російської імперії сталися після Лютневої революції 1917 р. Здебільшого їх відображено і в роботах дослідників.

Більшість іноземних авторів часовий проміжок від лютого до жовтня 1917 р. розглядає в контексті діяльності Тимчасового уряду, а період після жовтня 1917 р. – влади більшовиків.

Такий підхід видається логічним, але на території Наддніпрянської України він потребує суттєвого доповнення з огляду на діяльність Української Центральної Ради. Особливо в контексті аналізу становища військовополонених-

українців і, зокрема, добровольчих підрозділів. Український історик О. Рубльов пише у своєму дослідженні про діяльність західноукраїнської інтелігенції, серед якої був і ряд військовополонених австро-угорської армії, на землях Наддніпрянщини [9]. Автор торкається питань діяльності переважно освіченої частини військовополонених-українців.

Важливими для розгляду проблеми є дослідження що стосуються діяльності окремих осіб. У роботах М. Ковальчука й К. Науменка висвітлено перебування в російському полоні Євгена Коновальця, у дисертаційному дослідженні О. Книгицької – Олени Степанів [10–12].

Одним з організаційних центрів на території Наддніпрянщини, що опікувався питанням військовополонених-українців, був Галицько-Буковинський комітет допомоги жертвам війни (у різні часи він мав різні найменування; далі – Галицько-Буковинський комітет). Аналіз створення й діяльності цього комітету подає український дослідник І. Хома [13].

Утім, деякі аспекти становища військовополонених-українців за доби Української Центральної Ради потребують дальшого дослідження. Скажімо, недостатньо вивченими залишаються проблеми національної ідентифікації та самоідентифікації під час полону, регіональних особливостей перебування в ньому, зміни у становищі полонених упродовж 1917 р. – початку 1918 р. тощо.

Джерельною базою цього дослідження є переважно документи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного історичного архіву України у м. Києві та мемуарна література.

Аналізуючи перебування українців у російському полоні, передусім слід звернути увагу на визначення там національності полоненого та наявність різного ставлення російської влади до бранців різних національностей.

Питання національної ідентичності та ідентифікації є одним зі складних у вивченні проблеми військового полону періоду Першої світової війни. Проблеми колективних ідентичностей узагалі та етнічних (або ж національних; тут і далі ці терміни використовуємо як тотожні) зокрема – належать до актуальних для світової науки. У цій статті використовується інструментарій для дослідження етнічних ідентичностей, запропонований американськими вченими Джин Фінні та Ентоні Онгом [14]. Принципово важливим є те, що ці науковці, вивчаючи етнічні ідентичності, розглядають їх у контексті ширшої багатоетнічної «американської спільноти». Подібне бачиться типовим і для багатонаціональної Австро-Угорської імперії, що важливо для нашого дослідження.

Ще одне зауваження щодо групових ідентичностей – це питання їхньої природи. На сьогодні є кілька підходів щодо бачення ідентичності взагалі й етнічної зокрема. У цій статті ми дотримуємося підходу, згідно з яким національна ідентичність може виступати не лише як статус, а і як процес. По-перше, значна кількість солдатів, особливо вихідців із селянства, до війни взагалі не ідентифікувала себе в категорії «національність». Цей процес якраз і був активізований у роки Першої світової війни. По-друге, специфіка Австро-Угорської імперії як

держави визначала низку різнорівневих ідентичностей (імперські наднаціональні, регіональні, етнічні тощо).

Отже, зустрічаємо аж ніяк не поодинокі випадки самоідентифікації за різними параметрами: мова, регіон проживання, імперська ідентичність тощо.

У дослідженні польського історика Адама Мьодовського наведено цікаві приклади такого самоототожнення. Скажімо, угорські словаки ідентифікували себе як угорців чи русинів, румуни Трансильванії – як угорців, а румуни Буковини – як русинів. Певна частина поляків та словенців вважала себе австрійцями [15, 112].

Військовополонені Австро-Угорщини, зокрема й українці, доволі часто володіли кількома мовами. Ця обставина теж схилила до того, щоб називати власну національність у різних варіантах. Зрештою, відомі факти її зміни серед військовополонених Центральних країн уже під час перебування в полоні (детальніше про це – у праці американського дослідника А. Рахамімова) [3]. Ця обставина дещо ускладнює підрахунок кількості військовополонених певної національності.

Водночас російські анкети, що діяли як інструкції з опитування взятого в полон солдата, передбачали наявність графі «національність». В Інструкції для опитування полонених та перебіжчиків 1914 р. серед 68 різноманітних пунктів «національність» є третьою за списком: її з'ясовували навіть перед номером військового з'єднання [16, 85 зв.].

Така велика увага до національності бранця пояснюється урядовою політикою Російської імперії з виділенням категорій лояльних та нелояльних національностей. Скажімо, німців, австрійців, угорців зараховували до категорії нелояльних, тоді як слов'янські народи, румунів та жителів окремих регіонів (наприклад, Ельзасу-Лотарингії) – до лояльних. Протягом 1914–1917 рр. можна спостерігати прояви цієї політики у вигляді як різноманітних документів, що регулювали життя військовополоненого, так і неофіційних настанов.

Складним є питання національної політики російського уряду впродовж Першої світової війни щодо українців як Галичини, Буковини та Закарпаття, так і Наддніпрянщини. Аналогічною бачиться ситуація і з полоненими українцями. Більшість іноземних авторів повторює тезу про лояльне ставлення в полоні до представників слов'янських народів. Утім, є підстави стверджувати: щодо українців (у офіційних російських документах на їх позначення використовували слово «русини») існувала й інша політика, відмінна від застосовуваної до чехів, словаків, поляків чи сербів.

Особливістю перебування в полоні військовослужбовців Центральних держав після лютого 1917 р. стало поступове пом'якшення умов утримання.

З утворенням у березні 1917 р. Української Центральної Ради спостерігаємо в середовищі військовополонених-українців появу сподівань на зміну свого становища. Координаційним центром для полонених був згаданий Галицько-Буковинський комітет. Його архівні матеріали дають надзвичайно широкий матеріал для

аналізу перебування українців у полоні: кількісні дані, географія розміщення військовополонених, освіта, проблеми, які непокоїли бранців у 1917 р., тощо.

О. Рубльов указує, що на осінь 1917 р. допомогі інституції Центральної Ради зареєстрували понад 10 тис. військовополонених-українців [9, 60]. Така реєстрація стала можливою завдяки роботі зі збирання інформації щодо бранців, зокрема й через звернення, які надходили до комітету.

Важливий внесок у цю діяльність зробили й місцеві українські громади певних міст Російської імперії. Наприклад, улітку 1917 р. до Центральної Ради було переадресовано лист-звернення військовополонених-українців до української громади м. Пенза [17, 36].

Від моменту утворення Української Центральної Ради можна простежити численні звернення військовополонених і безпосередньо до самої ради. Вони є неоціненним джерелом інформації не лише про умови перебування в полоні в роки Першої світової війни, а й про ставлення до Центральної Ради, загальний психологічний стан тощо.

Аналіз таких епістолярій іще потребує додаткового дослідження за відповідною методологією. Наведемо лише деякі приклади листування.

26 червня 1917 р. до Центральної Ради надійшов лист із м. Кузнецьк Саратовської губернії. Написано його в дуже емоційному тоні: «Царські спасителі славян та їх сатрапи кинулись на нас, як ті голодні вовки на свою нещасну добичу. Звалився тяжкий гніт на нас зі всіх сторін. Придавив наше національне достоїнство... если русское правительство откажется від нашої просьби, много з нас рискне своїм житем, но не останемось довше в кацапській неволі» [15, 40–41].

Звернення військовополонених-українців ставило перед Центральною Радою завдання, які необхідно було узгоджувати з Тимчасовим урядом. Насамперед це стосувалося зміни умов утримання. Відомі щонайменше два документи, підготовлені для делегації Центральної Ради до Петрограда.

Перший із них має назву «Доповідь про військовополонених українських солдатів». Його складено двома мовами: українською та російською [19, 3–4 зв.].

У документі висвітлено ключові проблеми полонених-українців. Зокрема, сказано про відсутність нормальних гігієнічних умов, поширення хвороб, високу смертність (особливо у Троїцькому таборі) [19, 3].

Окрім того, дано порівняльну характеристику умов проживання бранців різних національностей. У доповіді відзначено кращі побутові умови для німців й угорців та більші права для чехів. Тут слід наголосити на тому, що основні пункти стосувалися тих військовополонених, які перебували поза межами України.

У резолютивній частині доповіді запропоновано два заходи для покращення становища військовополонених-українців: 1. Перевести всіх військовополонених солдатів-українців із Сибіру, Туркестану та рудників на польові роботи до України. 2. Узяти на поруки тих військовополонених, які можуть повернутися для проведення польових робіт на території, зайняті російськими військами [19, 4 зв.].

Схожий за структурою й інший документ (підготований також для делегації до Петрограда) про становище військовополонених українців – офіцерів австро-угорської армії – «Доклад про полонених Українців-офіцерів» [19, 8–8 зв.].

Його укладачі повідомляють про розкиданість таких бранців по різних таборах, про розміщення по 30 осіб у бараках та про значно менші, ніж у інших слов'янських національностей, права.

Варто сказати і про наявність так званих штрафних таборів у м. Нікольськ, Уссурійськ, Усть-Сисольськ (нині – м. Сиктивкар, Російська Федерація), куди могли бути поміщені ці офіцери «тільки за свої українські переконання» [19, 8].

Центральна Рада пропонувала Тимчасовому уряду чотири рішення: 1. Сконцентрувати всіх офіцерів-українців на території України в Харкові, Полтаві. 2. Повернути офіцерів зі штрафних таборів (список мав бути доданий Центральною Радою). 3. Звільнити з полону офіцерів-українців відповідно до наказу Генерального штабу від 22 липня 1916 р. за № 10303. 4. Поширити на військовополонених-українців права, якими користувалися чехи, словаки та ін. [19, 8 зв.].

Порушені Центральною Радою питання щодо становища військовополонених значною мірою не були вирішені аж до осені 1917 р.

Водночас більшість дослідників військового полону зазначає, що умови перебування солдатів та офіцерів могли суттєво різнитися залежно від конкретного місця та адміністрації табору. Освіченість офіцерів-українців, їхнє володіння кількома мовами надавали переваги у спілкуванні з табірною адміністрацією. Український бранець, офіцер 19-го піхотного полку Євген Коновалець був перекладачем при начальнику табору й вільно виходив за його межі, зокрема бував у місті.

Український дослідник К. Науменко подає цікаві відомості щодо умов перебування офіцерів-українців у таборі в м. Царичин (нині – м. Волгоград, Російська Федерація). На двох офіцерів виділяли ординарця з українських стрільців та 50 руб. щомісяця [11, 17]. Така практика була зумовлена підписаними міжнародними договорами та наявністю бранців російської армії в Австро-Угорщині й Німеччині.

Контроль за дотриманням умов здійснювали різноманітні організації, зокрема Червоний Хрест, місії сестер милосердя з держав-супротивників, національні товариства тощо. Після появи Центральної Ради військовополонені-українці стали пов'язувати свої сподівання насамперед з українською інституцією.

Варто відзначити й регіональні особливості життя в полоні. З одного боку, на території Наддніпрянської України існували регіони, де присутність військовополонених була критично важливою для місцевої економіки, з іншого – перебування серед українців давало змогу ширше контактувати з місцевим населенням.

До таких регіонів належало, скажімо, Криворіжжя, де перебувало багато військовополонених, зокрема й українців із добровольчого підрозділу Українських січових стрільців (УСС).

Відповідно до статистичних даних Ради З'їзду гірничопромисловців Півдня Росії, найбільша кількість бранців на Криворіжжі зафіксована в травні 1916 р. (без урахування тих, хто був задіяний на підприємствах інших галузей, а також у сільському господарстві та місцевих органах влади). Полонених налічувалося 16 697 осіб, що становило 62,1 % від усіх людей, які працювали на видобутку криворізької залізної руди [20, 1].

На території краю було розміщено військовополонених із підрозділу Українських січових стрільців. Документи дають змогу простежити також численні звернення бранців із Криворіжжя з проханнями про зміну їхнього становища. Військовополонені-українці просили перевести їх на інші види робіт. Приводом до таких звернень могли бути заклики Української Центральної Ради стосовно культурного та освітнього будівництва. Наприклад, відомо, що військовополонені, які працювали на Тарапаківському руднику, мали змогу прочитати статтю «Пекуча справа» в газеті «Нова Рада» (офіційний друкований орган Української партії соціалістів-федералістів). Один із бранців згаданого рудника – Петро Мельничук – 30 квітня 1917 р. надіслав до Української Центральної Ради лист, у якому зазначав: «...багато межі нами, жовнірами, освідомлених людей: селян, учителів, студентів з українських гімназій – є багато інтелігенції з українських легіонів з Галичини, а багато їх тяжко працює в рудниках» [21, 38]. Автор послання закликав Українську Центральну Раду використати науковий, освітній потенціал військовополонених на користь розвитку української справи.

Восени 1917 р. через поширення прав, які мали поляки, чехи та словаки, й на українців, пожвавішали взаємини між полоненими різних рудників та з місцевим населенням. Правилами було передбачено можливість спілкування між таборами, листування, одруження з місцевими жінками тощо.

Як результат, бранці-українці утворюють організацію військовополонених Криворіжжя. Полонений «усус» Осип Думін (майбутній начальник розвідки Української військової організації (УВО); спогади написано під псевдонімом Антін Крезуб), який працював на залізорудних копальнях Криворіжжя, згадував: «В початках свого існування організація поставила собі два завдання. Перше: через гуртування самих себе впливати в національному дусі на своїх менш свідомих земляків і на місцевих Українців; друге: поробити заходи перед копальняною управою о поправу тяжкого матеріального положення серед полонених Українців... З прихильників Австрії ставали полонені Українцями-самостійниками та соборниками» [22, 118]. Осип Думін відзначає також зміну поглядів місцевого населення із «федеративних» на самостійницькі.

Усе це активізувало й процес формування добровольчих підрозділів на території Наддніпрянщини. Ініціаторами часто виступали військовополонені січовики.

3 листопада 1917 р. було надіслано запит від військовополонених Криворіжжя, рудника «Дубова балка», за підписом голови комітету, січового стрільця Юрія Мочернюка щодо інформації про можливість вступу у «...Вільне козацтво,

як рівно ж і в Українські полки», можливість отримати посвідчення для осіб, які виявили таке бажання, переселення в місце для формування підрозділів та питання про створення окремого «Криворожеского рийону» [23, 113].

Наявна архівна база та спогади безпосередніх учасників дають підстави стверджувати, що цей процес було фактично завершено до січня 1918 р. Його організаторами виступили дві особи: згаданий військовополонений із Криворіжжя Осип Думін та офіцер із самарського табору полонених Євген Скалій. Слід сказати, що на цьому шляху постало чимало перепон: від нестачі транспорту до активної протидії з боку прихильників більшовиків.

Початок війни між Українською Центральною Радою та більшовиками вимагав активізації процесу перевезення добровольців до місця формування січових стрільців у м. Київ. Осип Думін у своїй статті «Початок Галицького куреню Січових Стрільців» зазначає: «Вночі з 10 на 11 січня добровольці зібралися на ст. Вечірній Кут і тихо розмістилися по вагонах... До Києва їхало тепер 263 готових січовиків» [22, 120].

У добу Центральної Ради такі випадки набувають поширення. За наявності певних сприятливих обставин бранці-українці активно включалися у процеси українського національного руху Наддніпрянщини. У серпні 1917 р. Степан Паладійчук, військовополонений 95-го піхотного полку австро-угорської армії, організував Шевченкове свято в місці свого перебування в полоні на Київщині [24]. Відомо, що саме він звертався до Української Центральної Ради з проханням про встановлення контактів із Теофілом Окуневським та Володимиром Охримовичем [25, 166 зв].

Для певної частини військовополонених-українців мала значення та обставина, що вони залишалися підданими Австро-Угорщини й переймалися своєю долею в разі повернення додому. Деякі полонені, зокрема з Криворіжжя, виступили проти входження до українських добровольчих підрозділів саме із цієї причини.

За таких обставин окремі полонені, як-от офіцери Євген Коновалець, Іван Чмола, Василь Дідушок, під час своєї діяльності на Наддніпрянщині користалися псевдонімами.

Загалом 1917 р. дає змогу простежити зміну ставлення до своєї «імперської», «австрійської» ідентичності частини військовополонених-українців. Аналіз звернень бранців до Центральної Ради стає нагодою наочно це продемонструвати. Уже від 1917 р. можна помітити широке використання слів «наша Центральна Рада», «наш український народ», «ми як сини України» і т. ін.

Варто зазначити, що «австрійська» ідентичність могла цілком співіснувати з українською («русинською» – відповідно до офіційних документів), як і «малоросійська» – із власне російською. При тому полон міг впливати на зміну ідентичності, додаючи різні комбінації. Як приклад – у період діяльності Тимчасового уряду та Центральної Ради можемо спостерігати в окремих документах такі подвійні самоідентифікації бранців. У червні 1917 р.

військовополонений 13-го уланського полку австро-угорської армії (повна назва полку «K.u.k. Galizisches Ulanen-Regiment von Böhm-Ermolli Nr. 13»; складався значною мірою з українців Галичини; мовами спілкування були українська та польська) Андрій Мельник у зверненні до Центральної Ради вказав свою національність як «русько-українська» [26, 1].

Для ідентифікації, зокрема й національної, важливим є питання вибору серед рівнозначних груп. Довгий час «імперська» та «національна» ідентичності не були такими, залишаючись на різних рівнях. Суттєві зміни, зокрема і щодо національної самоідентифікації, в середовищі військовополонених відбуваються восени 1917 р. – на початку 1918 р. Події Першої світової війни, проголошення Української Народної Республіки (УНР), її війна з більшовиками суттєво змінюють їхні погляди. Певна частина військовополонених полишає свою «австрійську» ідентичність. Діяльність підрозділу січових стрільців унаочнює цей процес.

Варто зазначити, що питання самоідентифікації поставало серед багатьох народів Австро-Угорської імперії. Комбінації могли бути ще складнішими. Цікавий у цьому контексті приклад самоідентифікації хорватських військовополонених, які перебували в Одесі: «австрійська», «югославська», «сербо-хорватська», власне «хорватська» ідентичності. За повідомленням хорватського історика Хрвое Чапо, створення добровольчих підрозділів у м. Одеса супроводжувалося «сербізацією», що викликало спротив серед військовополонених-хорватів. Доходило до побиття, ба навіть смертей бранців, які не відмовлялися від хорватської ідентичності [27, 39–40].

Як відомо, юридично проблему військовополонених австро-угорської армії вирішили вже в січні – лютому 1918 р., коли згідно зі ст. VI Брестського мирного договору та відповідних двосторонніх угод мав відбутися взаємний обмін полоненими. Щоправда, повернення з полону окремих австро-угорських військовослужбовців, зокрема й українців, значно розтягнулось у часі.

Отже, доба Української Центральної Ради позначилася суттєвою зміною умов перебування в полоні українців – військовослужбовців австро-угорської армії. У цей період було чимало звернень від них до українських інституцій, передусім Галицько-Буковинського комітету.

Характер звернень дає підстави виділити основні проблеми бранців: необхідність покращення умов проживання, переведення в українські губернії, прохання про матеріальну допомогу, перенесення відбування полону в місця проживання, зайняті російською армією. Особливе обурення у військовополонених-українців викликали нерівні права для представників слов'янських національностей. У листах і зверненнях до Центральної Ради можна простежити невдоволення станом допомоги українцям. Аналіз архівних документів дав змогу визначити найпроблемніші регіони для перебування військовополонених: Сибір, азійська частина Російської імперії.

Порівняно із цими землями українські губернії, зокрема через клімат, були бажанішими для перебування бранців усіх національностей.

Водночас полонені українці, особливо офіцери з добровольчого підрозділу УСС, виступили каталізатором державотворчих процесів на території Наддніпрянщини. Київ, Царицин та Криворіжжя стали осередками формування груп добровольців для проходження служби в підрозділі січових стрільців.

Упродовж Першої світової війни та українських визвольних змагань актуалізувалась і проблема національної ідентичності. Якщо в довоєнний час питання національної належності могло взагалі не виникати для певної категорії населення (переважно селян), то в період війни та полону воно виходило подекуди на передній план. Інструкції, що їх мали російські війська, визначали одним із першочергових завдань з'ясування національної належності військовослужбовця, який потрапив до полону.

Політика Російської імперії щодо класифікації та навіть створення ієрархії лояльних національностей активно проводилася в роки Першої світової війни. Національна належність часто впливала на дальшу долю військовополоненого. Попри лояльне ставлення в полоні до слов'янських народів, українці інколи були винятком. Принаймні про це свідчить пізніший час поширення на них прав, якими користувалися чехи, словаки, поляки, а також численні спогади самих військовополонених.

Проголошення УНР значно вплинуло на піднесення української національної самосвідомості, зокрема й у середовищі українців – військовополонених австро-угорської армії. Певна частина з них (насамперед представники добровольчих підрозділів та офіцери) відмовилися від своєї «імперської», «австрійської» ідентичності на користь української. Відомо, що багато колишніх полонених стали активними учасниками українських визвольних змагань, елітою українського війська, урядовцями УНР, Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та Української Держави.

Великий масив листів військовополонених до Центральної Ради цього періоду містить чимало аспектів, що потребують дальшого дослідження. Перспективним бачиться вивчення психологічного стану бранців, опису побутових умов у місцях їхнього перебування, стосунків з адміністрацією таборів, міжнаціональних взаємин тощо.

Джерела та література:

1. *Nachtigal R. Die Murmanbahn: Die Verkehrsanbindung eines kriegswichtigen Hafens und das Arbeitspotential der Kriegsgefangenen (1915 bis 1918) / Reinhard Nachtigal. – Grunbach: Greiner, 2001. – 159 p.*
2. *Wurzer G. Die Kriegsgefangenen der Mittelmächte in Russland im Ersten Weltkrieg: PhD Dissertation / Georg Wurzer. – Tübingen, 2000. – 589 p.*
3. *Rachamimov A. POWs and the Great War: Captivity on the Eastern Front / Alon Rachamimov. – Oxford; New York: Berg Publishers, 2002. – 259 p.*
4. *Leidinger H. Zwischen Kaiserreich und Rätemacht: Die deutschösterreichischen Heimkehrer aus russischer Kriegsgefangenschaft und die Organisation des österreichischen Kriegsgefangenen*

- und Heimkehrwesens 1917–1920 / Hannes Leidinger. – Vienna: University of Vienna, 1995. – 206 p.*
5. Познахирев В.В. Турецкие военнопленные и гражданские пленные в России в 1914–1924 гг. / В.В. Познахирев. – СПб.: Нестор-История, 2014. – 292 с.
 6. Yanikdag Y. Ottoman Prisoners of War in Russia, 1914–22 / Y. Yanikdag // *Journal of Contemporary History*. – 1999. – № 34. – P. 69–85.
 7. Rossi M. I prigionieri dello Zar, soldati italiani dell'esercito austro-ungarico nei lager della Russia, 1914–1918 / Marina Rossi. – Mursia, Milano, 1997. – 204 p.
 8. Бондаренко Е.Ю. Иностранцы военнопленные на Дальнем Востоке России: 1914–1956 гг.: дисс. ... д-ра ист. наук: 07.00.02. – Владивосток, 2004. – 477 с.
 9. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939) / О. Рубльов. – К., 2004. – 648 с.
 10. Ковальчук М. На чолі Січових Стрільців. Військово-політична діяльність Євгена Коновальця в 1917–1921 рр. / М. Ковальчук. – К., 2010. – 288 с.
 11. Науменко К. Царицинська доба Євгена Коновальця / К. Науменко // *Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. – Львів, 2006. – Збірник 8. – С. 11–23.
 12. Книгицька О.В. Громадська, військова та науково-педагогічна діяльність Олени Степанів: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 // *Львівський національний університет імені Івана Франка*. – Львів, 2018. – 224 с.
 13. Хома І. Галицько-буковинський комітет допомоги жертвам Першої світової війни: створення та основні засади діяльності / І. Хома // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. – 2014. – Вип. 3. – С. 43–45.
 14. Phinney J., Ong A. Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity: Current Status and Future Directions / J. Phinney, A. Ong // *Journal of Counseling Psychology*. – 2007. – Vol. 54. – № 3. – P. 271–281.
 15. Miodowski A. Jeńcy austro-węgierscy w niewoli rosyjskiej w okresie przedrewolucyjnym (sierpień 1914 – luty 1917) / A. Miodowski // *Białostockie teki historyczne*. – 2016. – T. 14. – P. 111–130.
 16. Центральний державний історичний архів у м. Києві (далі – ЦДІАК). – Ф. 274. – Оп. 1. – Спр. 3260. – Арк. 85 зв. – 86 зв.
 17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 1105. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 36.
 18. Там само. – Арк. – 40–41.
 19. Там само. – Спр. 57. – Арк. 3–8 зв.
 20. ЦДІАК. – Ф. 2161. – Оп. 1. – Спр. 255. – Арк. 1–3.
 21. ЦДАВО України. – Ф. 1105. – Оп. 1. – Спр. 66. – Арк. 38.
 22. Крезуб А. Початок Галицького куреню Січових стрільців / А. Крезуб // *Кур'єр Кривбасу*. – 2000. – № 133 – С. 116–120.
 23. ЦДАВО України. – Ф. 1105. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 106–113.
 24. Степан Паладійчук, 1888–1974 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://komb-a-ingwar.blogspot.com/2016/04/1888-1974.html>. – Назва з екрана.
 25. ЦДАВО України. – Ф. 1105. – Оп. 1 – Спр. 66. – Арк. 166–167.
 26. Там само. – Спр. 1. – Арк. 1.
 27. Čapo H. Identifiability in Warfare: Croatian soldiers' multinational ambiance of service (1914–1918) // *Review of Croatian History*. – 10/2014. – № 1. – P. 23–46.

© **Андрей ТАРАСОВ**

ВОЕННОПЛЕННЫЕ-УКРАИНЦЫ АВСТРО-ВЕНГЕРСКОЙ АРМИИ В ПЕРИОД УКРАИНСКОЙ ЦЕНТРАЛЬНОЙ РАДЫ (март 1917 г. – начало 1918 г.)

В работе проанализированы вопросы национальной идентичности военнопленных-украинцев. Рассмотрены их ключевые проблемы в этот период и региональные особенности пребывания в плену. Дана характеристика политике национальной идентификации военнопленных российскими властями.

Ключевые слова: военнопленные, национальная идентичность, Первая мировая война, Российская империя, Центральная Рада.

© **Andrii TARASOV**

UKRAINIAN POWS OF THE AUSTRO-HUNGARIAN ARMY DURING THE EXISTENCE OF THE CENTRAL COUNCIL OF UKRAINE (march 1917 – the beginning of 1918)

The author analyzes the national identity of the Ukrainian POWs during the existence of the Central Council of Ukraine (also called the Tsentralna Rada). The author characterizes the policy of national identity of the POWs in Russian Empire. POWs in Kyiv and in Moscow were sorted by nationality. So, one of the aims of research is the criteria for sorting by nationality. Despite being members of the Slavic group, the Ukrainian prisoners of war, especially from the volunteer units, had fewer rights in some places than other Slavic prisoners (Czechs, Slovaks, Poles). In this context, there is the broader question regarding the Ukrainian identity of the given period, such as the new-coined words that demonstrated an extension of new, wide Ukrainian identity. The author also analyzes the impact of captivity on the processes of national identity of the Ukrainians. The author describes the main problems of the Ukrainian POWs in those times and the regional aspects of captivity.

Keywords: POWs, national identity, the First World War, the Russian Empire, the Tsentralna Rada.